

Duchovně-vedecké výsledky z vývoje lidstva. (první přednáška)

Rudolf Steiner

Řím, 28. března 1909

Dnes večer promluvíme o hříchu, o dědičném hříchu, o nemoci a tak dále. Pohleďme nejprve na minulost, a potom dejme před svým duchovním zrakem přecházet kolem nás budoucnosti. Před naší dobou máme dobu Říma a Athén, které předcházela doba egyptská a chaldejská, dále nazpět chybějí vlastní historické doklady. Pro ještě starší časové epochy máme dva zdroje, z nichž můžeme čerpat zprávy: staré náboženské nauky, pokud je umíme rozluštit, a retrospektivní obrazy zřené jasnovidným vědomím. O těchto chceme hovořit.

Všechno na Zemi podléhá zákonům evoluce, což platí obzvlášť pro lidský duševní život. Ve starých dobách byl život duše rozdílný oproti duševnímu životu dnešnímu. Lidé v Evropě, Asii a Africe měli v předhistorické době duševní život zcela odlišný od dnešní lidské duše. Pohlédneme-li tisíce let nazpět, shledáme, že předchůdci dnešního lidstva měli mnohem obsáhlejší duševní obzor než teď máme my. Neměli sice rozum, který nás činí schopnými číst a psát, ale měli naproti tomu primitivní jasnovidnost a kromě toho nesmírnou paměť, o níž ta naše nemůže podat ani slabé tušení. Uvidíme ještě, čím to bylo možné. Abyste mohli vytušit, jak se jim jevil svět, řeknu např., že když procitli do svého denního vědomí, viděli všechno jako obklopené aurou. Např. květina se jim jevila obklopená světelným kruhem podobným tomu, jaký vidíme kolem svítilen ve večerní mlze. Ale po čas spánku mohli tito lidé vnímat ve skutečnosti duševně-duchovní bytosti. Jen ponenáhlu se člověk učil vidět určité obrysy věcí, ale současně ubývalo vědomého styku s duchovním světem a s bytostmi v něm se nacházejícími, až nakonec, když „já“ se v každé jednotlivé bytosti individualizovalo, tento styk úplně přestal. Před touto individualizací nebyli lidé od sebe odděleni. Také Země měla v oněch dobách zcela jinou konfiguraci než dnes. Lidstvo žilo v jiných oblastech, na jiných kontinentech, a právě naši předkové žili na světadílu, který je teď zabraný Atlantickým oceánem.

Tradice nazývá tento kontinent Atlantis. Zmizení tohoto světadílu nám popisují mýty všech národů, a vztahuje se k tomu právě legenda o univerzální potopě. Atlantská kultura byla velkolepá, a jejím zánikem ztratilo lidstvo mnoho důležitých poznatků, které teď musí zas namáhavě dobývat. Jako my umíme používat pro obchod a průmysl skrytých sil ve fosilních rostlinách - v uhlí, tak uměli používat Atlant'áné klíčivých sil v semenech, aby např. poháněli své vzdušné koráby, které se pohybovaly poněkud nad zemí, v tehdejší vzduchu, který byl mnohem hustší než ten náš.

Podívejme se nyní na fyzický organismus Atlant'anů. Ten ukazoval významnou zvláštnost, že totiž éterické tělo nebylo úplně podobné tělu fyzickému, a éterická hlava vyčnívala nad hlavu fyzickou. Tato zvláštnost je právě spojena s jasnovidnými schopnostmi Atlant'anů, s jejich mimořádnou pamětí a jejich magickými silami. Éterická hlava měla

zvláštní bod vnímání - centrum. Během evoluce se tato éterická hlava stále více stahovala do hlavy fyzické, čímž se měnil profil. Teď máme v dotyčném bodě orgán, jehož rozvíjení vrátí lidstvu jasnozřivost: epifyzu. - Tak ponaáhlu mizela jasnovidná síla Atlant'anů a současně jejich nesmírná paměť i jejich magické síly, a vyvinula se naše schopnost myšlení a počítání. Když se vrátíme zpět ještě dál, nacházíme jiné katastrofy. Tenkrát byly zničeny celé světadily ohněm. Naše dnešní vulkány jsou posledními zbytky oné časové epochy. Kontinent, který tenkrát zanikl, je označován jménem „Lemure“, a byl územím, které teď zabírá z největší části Velký oceán a Indický oceán. Obyvatelé tohoto kontinentu měli postavu velice odlišnou od naší, která by nám pro naše pojmání připadala dokonce groteskní. Jejich fyzická a jejich astrální těla se k sobě navzájem chovala jinak. Temeno bylo otevřené a do tohoto otvoru vnikaly světelné paprsky, takže hlavu obklopovala zářící aura a lidé vyhlíželi, jakoby měli nahoře svítlnu. Tělo bylo obrovské a utvořeno jemnou, málem jakoby želatínovou substancí. Poslední náznak utváření temene Lemurů spatřujeme na hlavě právě narozeného dítěte, a sice na malém otvoru nahoře, který zůstává přibližně rok nebo něco déle otevřen. Člověk nebyl tenkrát vůbec samostatný. Mohl dělat jen to, co mu bylo vnuknuto duchovními silami, v jejichž středu byl jakoby uložen. Všechno obdržel od nich, a vedl si jako poháněný duševním instinktem. Tenkrát se zjevilo působení síly duchovních bytostí, které nesestoupily k fyzické inkarnaci. Byly to bytosti nedobře s lidstvem smýšlející a působily na ně tak, že dosáhlo chybějící nezávislosti. Podk božského plánu mělo lidstvo této nezávislosti jednou určitě dosáhnout, ale tyto bytosti to provedly dřív. Spolu s jinými silami vklouzly do astrálního těla člověka, který ještě nevstoupil do těsného spojení se svou bytostí, a daly člověku jistý drul síly vůle, která ho učinila schopným dělat zlo, neboť byla to síla jen astrální a nebyla vedena rozumem. Tyto síly se nazývají silami luciferskými. Jak vidíme, vlit těchto sil měl dobrou stránku i zlou, poněvadž ty bytosti na jedné straně lidství svedly, ale na druhé straně mu daly svobodu.

Naše vědomí pochází z vědomí jasnovidného, a toto jasnovidné vědomí vidinu tím víc vyvinuté, čím dál jdeme nazpět v evoluci lidstva. Lemurové mohli vnímat její duševně. Z květiny např. nevnímali formu ani barvu, ani její zevní vlastnosti. Ukázal se jim svítící astrální útvar, který vnímali určitým druhem vnitřního orgánu. Podle božského plánu měli lidé začít vnímat zevními smyslovými orgány teprve uprostřed doby atlantské, ale luciferské síly zapříčinily tuto skutečnost už dříve, když lidské instinkty ještě nedozrály. V tom spočívá „pád“ lidstva. Náboženské listiny říkají, že had otevřel oči člověka. Bez vměšování luciferského vlivu nestalo by se lidské tělo tak pevné, jak je dnes, a atlantské lidstvo by vidělo od všech věcí duchovní stranu. Místo toho propadl člověk hříchu, iluzi a omylu. Aby se ta věc ještě zhoršila, přistoupil k tomu kolem středu atlantské doby vliv ahrimanských sil. Luciferské síly působily na tělo astrální, ahrimanské síly naproti tomu působily na tělo éterické, zvláště na éterickou hlavu. Tím propadli lidé omylu, že zevní fyzický svět pokládali za svět opravdový. Název „ahrimanský“ pochází od jména Ahriman, které tomuto principu dali Peršané. Zarathustra mluvil o něm k svému národu a řekl mu, aby se před ním chránil a usiloval o sjednocení s Ahura Mazdao - s Ormuzdem. Ahriman je totéž co Mefistofeles a s Luciferem nemá co činit. Mefistofeles pochází z hebrejského slova: Mefistofel, což znamená lhář, podvodník. Také Satan v bibli je Ahriman a ne Lucifer.

Stará Atlantis během staletí pozvolna záplavami zanikala a pozůstalí obyvatelé se stahovali na území, která zůstala od katastrofy ušetřena, do Asie, do Afriky a do Ameriky. První území, kde se atlantská kultura dál vyvíjela, byla později nazývaná Indie. Zde si lidé uchovali zřetelnou vzpomínku na dřívější jasnozření a nazírání duchovního světa. Nebylo tedy obtížné pomocí jejich učitelů, říšiů, přivést jejich pozornost k duchovní straně světa, a zasvěcení tak bylo snadnou věcí. Jasnozření se úplně neztratilo, až ke Kristu vždy existovali jasnovidci. Zbytek tohoto primitivního jasnozření vidíme v mytologii, jejíž jádro se vztahuje k bytostem, jež skutečně žily, jako Apollón, Zeus atd. Ačkoliv ahrimanský vliv začal, jak jsme řekli, v časové epoše atlantské, plně se uplatnil v lidstvu teprve později. Staří Indové byli dostatečně před ním chráněni. Fyzický svět nebyl pro ně ničím jiným než mája, iluze. Teprve od epochy Zarathustrovy, praperské, začínal mít fyzický svět pro lidi cenu, kteří tím propadli Ahrimanově moci. V tomto smyslu se nám ujasňuje napomínání Zarathustrovy, o čemž jsme již mluvili.

Tak jde lidská evoluce dál až k době řecké. Zde přichází k člověku jiná síla, která ho začíná zase pozvedat vzhůru k duchovnímu světu, z něhož byl od lemurské doby takřka zapuzen. Touto novou silou byl Kristův princip, který se vpravil do Ježíše z Nazaretu pronikáním jeho tří těl, fyzického, éterického a astrálního. Když se lidská duše zcela naplní principem Kristovým, budou ahrimanské a luciferské síly přemoženy, a tímto principem se uskuteční obrat v evoluci. Kristus by nemohl na lidi zapůsobit, kdyby se jim jeho objevení už dlouhý čas předtím neoznamovalo. Ale vnitřně je vždy vedl. To vidíme na velkolepých obrazech, v nichž se lidem prorokuje, že on přijde. Kdo jinak by jim dal sílu k tvoření tak mocných imaginací? Velkolepá změna nastává ve fyzickém, éterickém a astrálním těle lidstva inkarnací Krista, hned po dokonání mystéria Golgoty, když krev tekla z pěti ran a Kristus vnikl až do nejnižších říší. Jeho éterické a astrální tělo se rozmnožilo jako obilné zrno, a duchovní svět se naplnil těmito věrnými obrazy. Takže např. v pátém, šestém století až k století desátému ti lidé, kteří dosáhli dostatečného stupně vývoje, obdrželi při narození vtělený takový věrný obraz Kristovy inkarnace Ježíše z Nazaretu. Člověk, v němž nejzřetelněji vystupuje na světlo tento druh účasti na éterickém těle Krista, je Augustin. Této skutečnosti je třeba připsat onen velký význam jeho života. Od desátého až asi k šestnáctému století je vtělováno Kristovo tělo astrální. Tomu vděčíme za zjevení takových lidí, jako je svátý František z Assisi a velcí dominikáni plní pokory a ctností, kteří odzrcadlují právě velké astrální vlastnosti Krista. Proto měli tito lidé v sobě tak jasný obraz velkých pravd, které ve svém životě pěstovali, oproti Augustinovi, který se nezbavil pochyb a vždy se dostával do rozporu mezi teorií a praxí. Z velkých dominikánů má být jmenován zvláště svátý Tomáš, v němž se ukazoval vliv astrálního těla Kristova vysokou měrou, jak uvidíme ještě později. Šestnáctým stoletím začíná doba, v níž jsou připraveny vetkávat se do „já“ jednotlivých individualit věrné obrazy „já“ Kristova. Jedním z nich byl právě Christian Rosenkreutz, první rosekrucián. Této skutečnosti vděčíme za to, že se umožnilo niternější spojení s Kristem, jak nám to zjevuje esoterická nauka.

Kristova síla bude činit člověka stále dokonalejším, zduchovní ho a přivede zpět do duchovního světa. Lidstvo vyvinulo svůj rozum na úkor jasnozření. Kristova síla učiní člověka schopným zde na Zemi se učit a zase vystupovat vzhůru s tím, čeho si vydobyl. Člověk pochází od Otce, a Kristova síla ho zase k Otci přivádí.